

Delirium tremens hos Jens Bjørneboe og Jon Fosse

Michael 2024; 21: Supplement 33: 149–151.

doi:10.5617/michael.11716

Erfaringer med delirium tremens er skildret i skjønnlitteraturen. Hvorfor oppstår denne tilstanden?

Delirium tremens er en alvorlig forvirringstilstand som kan oppstå etter langvarig og høyt alkoholkonsum. Symptomene oppstår vanligvis to til fire dager etter opphør av drikkingen og typiske symptomer er irritabilitet, svetting, hjertebank, skjelvinger, angst og hallusinasjoner. Synshallusinasjoner er vanlige og dreier seg ofte om insekter eller små dyr. Tilstanden kan medføre krampeanfoll og kan være dødelig uten behandling (figur 1).

Mange forfattere har hatt et vanskelig forhold til alkohol og har selv opplevd delirium tremens. Det er tydelig at disse opplevelsene har gjort stort inntrykk. I flere av romanene gir de svært livaktige beskrivelser av hvordan det oppleves å ha disse symptomene. Forfatteren Jens Bjørneboe (1920–1976) beskriver i romanen *Frihetens øyeblikk* (1966) (1) sin egen opplevelse med delirium tremens slik:

«Så våknet jeg en morgen og visste at det var over. Jeg hadde rett, jeg visste at denne søndagsmorgenen var en merkedag. Jeg drakk ingenting, men følte meg bare vel. Så meldte det seg etter noen tid en svak skjelving, og en stund etterpå skalv jeg slik at jeg ikke kunne gå eller stå eller sitte. Sengen var det eneste mulige oppholdssted, Jeg kan ikke beskrive skjelvingen, for ingen som ikke har opplevet det, vil tro at det er sant. Men skjelving var det egentlig ikke, det finnes helt enkelt ikke ord for det- jo, tremens. Så begynte luften å krølle seg til små figurer som var ubehagelige å se på. En trøst var imidlertid musikken. Noen spilte for meg, og det er den mektigste og skjønneste musikken jeg noen gang har hørt. Så kom legen med sprøyter og medikamenter. Men jeg skalv i fire eller fem døgn på den måten, skjønt, nei ikke fullt.»

På samme måte, har nobelprisvinneren Jon Fosse (f. 1959) i hovedverket sitt, *Septologien: Eit Nytt namn* (2022) (2), gitt levende beskrivelser av sin egen opplevelse av tilstanden:

Figur 1. Ubehandlet delirium tremens kan være dødelig. Bildet av Eugène Burnand (1850–1921) viser en mann med dødelig delirium tremens, og med familien ved siden av. På bunnen av bildet står det: «alkohol dreper». Foto: Wellcome Collection gallery. Public domain.

«Ei tid før eg slutta drakk eg døgeret rundt, om morgonen, dagen, kvelden, ja til og med om natta (...) og eg seier at eg nok fekk det dei kallar for delirium tremens, skjelvande galskap (...) Og eg skalv og skalv og såg dei sterkaste syner, og dei skarpaste fargar, og dei mest underlege skapnader, og eg var ikkje sikker på kvar eg var.»

Årsaken til tilstanden, er at hjernen etter hvert tilpasser seg den depressive virkningen av alkohol ved å øke produksjonen av stimulerende neurotransmittere som glutamat. Når alkohol plutselig stoppes, er det en overflod av stimulerende neurotransmittere uten den depressive effekten av alkohol, noe som gir overaktivitet (hypereksitabilitet) i nervesystemet. Akuttbehandling er medisiner som demper hypereksitabiliteten, vanligvis i form av benzodiazepiner. Hallusinasjonene beskrives som noe av det mest skremmende man kan oppleve, og for Jon Fosse medførte opplevelsen at han helt sluttet med alkohol:

«... etter at eg hadde lege nokre dagar med den der skjelvande galskapen og sett all verdens fargar der midt inne i meg såg noko kvitt og eg heldt fast i det kvite og der og då [...] så avtalte eg, medan eg heldt fast ved den kvite fargen, med meg sjølv at eg ikkje skulle drikka meir.»

Litteratur

1. Bjørneboe J. *Frihetens øyeblikk*. Oslo: Gyldendal, 1966.
2. Fosse J. *Septologien: roman VI-VII: Eit nytt namn*. Oslo: Samlaget, 2022.

Øivind Torkildsen
oivind.torkildsen@uib.no
Neurologisk avdeling
Haukeland universitetssjukehus
og
Klinisk institutt 1
Universitetet i Bergen

Øivind Torkildsen er professor i neurologi og overlege ved Neurologisk avdeling, Haukeland universitetssjukehus.